

GLÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

DEPARTAMENT BADAŃ DEMOGRAFICZNYCH

00-925 WARSZAWA, al. Niepodległości 208

Tel. (022) 608 31 23, 608 35 86, fax: (022) 608 38 72, e-mail: Sekretariat-BD@stat.gov.pl

PROGNOZA GOSPODARSTW DOMOWYCH WEDŁUG WOJEWÓDZTW NA LATA 2008 – 2035

Wprowadzenie

Prezentujemy prognozę gospodarstw domowych na lata 2008 – 2035 dla Polski i województw, w podziale na obszary miejskie i wiejskie. Wyniki prognozy są wypadkową przyjętych założeń dotyczących przewidywanych kierunków zmian w zakresie liczby i struktury gospodarstw oraz prognozy ludności Polski¹. Otrzymane rezultaty są efektem zachodzących procesów demograficznych, społecznych oraz ekonomicznych. Szczególny wpływ mają zachowania pro-mażeńskie oraz pro-rodzinne osób młodych, które uczestniczą w procesie formowania się rodzin i tworzenia nowych gospodarstw domowych.

Prognoza gospodarstw domowych została obliczona przy wykorzystaniu metody współczynników skojarzenia.

W toku prac nad prognozą gospodarstw domowych przygotowane zostały trzy warianty, z których jeden został uznany za najbardziej realistyczny i jego wyniki są upowszechniane.

¹ Prognoza ludności na lata 2008 – 2035, GUS, Studia i Analizy Statystyczne, Warszawa 2009

Metoda obliczeń

Metoda współczynników skojarzenia (*ang. association rates method*) to metoda prognozowania gospodarstw domowych w przekroju regionalnym, umożliwiająca otrzymanie wyników w postaci łącznego rozkładu ludności w gospodarstwach według liczby osób dorosłych i liczby dzieci (osoby w wieku poniżej 18 lat), opracowana w Głównym Urzędzie Statystycznym w latach 1995 – 1996 przez Lecha Bolesławskiego².

Dane wymagane do obliczenia prognozy gospodarstw domowych to prognoza ludności według wieku oraz szereg czasowy współczynników według wieku głów gospodarstw (tj. osób tworzących gospodarstwa), wieku własnego osób oraz liczby dorosłych i liczby dzieci w gospodarstwie dla każdego województwa w podziale na miasta i wieś.

Prognoza stanu i struktury ludności opracowywana jest oddzielnie i niezależnie od prognozy gospodarstw domowych.

Współczynniki skojarzenia reprezentują strukturę gospodarstw domowych. Współczynniki te oblicza się na podstawie danych ze spisu powszechnego ludności i mieszkań lub innego ankietowego badania gospodarstw domowych.

Dane wejściowe

P_y - ludność według wieku własnego,

P_x - ludność według wieku głowy gospodarstwa, wyznaczona na podstawie P_y ,

A_{mxy} - ludność w gospodarstwach domowych według liczby dorosłych, wieku głowy oraz wieku własnego,

H_{kmx} - gospodarstwa według liczby dzieci, liczby dorosłych oraz wieku głowy,

gdzie:

x - wiek głowy gospodarstwa ($x = 18, 19, \dots$),

y - wiek własny osoby ($y = 0, 1, \dots$),

k - liczba dzieci w gospodarstwie ($k = 0, 1, \dots$),

m - liczba dorosłych w gospodarstwie ($m = 1, 2, \dots$),

* - wartości prognozowane,

² L. Bolesławski, *An operative method for household projections*, Studia Demograficzne 1997, nr 3

oraz zachodzi następująca zależność pomiędzy ludnością ogółem, a ludnością zamieszkującą gospodarstwa domowe:

$$\sum_m \sum_x A_{mxy} \leq P_y.$$

Wartości współczynników skojarzenia dla każdego roku okresu prognostycznego wyznacza się metodą interpolacji liniowej pomiędzy wartościami wyjściowymi ze spisu, a wartościami charakteryzującymi wzorzec docelowy w horyzoncie prognozy (oddzielnie dla P , A oraz H). Z tak otrzymanych liczebności, dla każdego kolejnego roku, oblicza się współczynniki prospektywne, otrzymując w ten sposób szeregi czasowe współczynników skojarzenia.

Wzorzec docelowy ustala się biorąc pod uwagę przeciętną wielkość gospodarstwa oraz średnią liczbę osób dorosłych przypadających na gospodarstwo domowe. W ten pośredni i ogólny sposób uwzględnia się przewidywania związane z rozwojem gospodarczym danego regionu. Przewidywane zmiany w liczebności i strukturze ludności według wieku są uwzględnione w prognozie bezpośrednio.

Obliczanie współczynników skojarzenia

HD_{kmx} - rozkład gospodarstw domowych według liczby dzieci, przy danej liczbie dorosłych oraz wieku głowy gospodarstwa:

$$HD_{kmx} = \frac{H_{kmx}}{\sum_k H_{kmx}},$$

AR_{mxy} - współczynnik skojarzenia dorosłych, reprezentuje liczbowo typowe skojarzenia osób dorosłych w ramach gospodarstw domowych, takie jak mężowie/żony lub rodzice/dorośle dzieci itp.:

$$AR_{mxy} = \frac{A_{mxy}}{P_x}, \quad \text{dla } y \geq 18$$

BR_{xy} - współczynnik skojarzenia dzieci-dorośli, reprezentuje typowe skojarzenia dzieci z dorosłymi w różnym wieku, będącymi zazwyczaj ich rodzicami:

$$BR_{xy} = \frac{\sum_m A_{mxy}}{P_x}, \quad \text{dla } y < 18$$

CR_{mxy} - współczynnik skojarzenia dzieci-gospodarstwa domowe, reprezentuje typowy rozkład dzieci w poszczególnych przedziałach wieku pomiędzy gospodarstwa domowe o różnej liczbie dorosłych oraz różnym wieku głowy:

$$CR_{mxy} = \frac{A_{mxy}}{\sum_k H_{kmx}}, \quad \text{dla } y < 18$$

F_y - frakcja ludności w gospodarstwach domowych według wieku własnego:

$$F_y = \frac{\sum_m \sum_x A_{mxy}}{P_y},$$

lub F_y^* - ustalona niezależnie na podstawie założeń i prognozy ludności.

Prognozę gospodarstw domowych oblicza się przez zastosowanie wyznaczonych powyżej współczynników (AR , BR , CR , HD) do prognozy ludności według wieku (P^* , F).

Obliczanie wyników prognozy

W celu otrzymania rozkładu osób w gospodarstwach domowych mnoży się liczby ludności z prognozy ludności przez odpowiedni współczynnik skojarzenia, oraz wykonuje dostosowanie proporcjonalne, aby wyniki po zsumowaniu w grupach wieku nie odbiegały od danych liczb ludności.

Rozkład dorosłych w gospodarstwach domowych:

$$A_{mxy}^* = P_x^* \cdot AR_{mxy} \cdot \frac{P_y^* \cdot F_y}{\sum_m \sum_x P_x^* \cdot AR_{mxy}}, \quad \text{dla } y \geq 18$$

Liczba gospodarstw domowych według wieku głowy gospodarstwa oraz liczby dorosłych:

$$H_{mx}^* = \frac{1}{m} \cdot \sum_{y \geq 18} A_{mxy}^*.$$

Liczba dzieci według wieku własnego oraz wieku głowy gospodarstwa:

$$B1_{xy}^* = P_x^* \cdot BR_{xy} \cdot \frac{P_y^* \cdot F_y}{\sum_x P_x^* \cdot BR_{xy}}, \quad \text{dla } y < 18$$

Liczba dzieci w gospodarstwach domowych według liczby dorosłych i wieku głowy:

$$B2_{mxy}^* = H_{mx}^* \cdot CR_{mxy} \cdot \frac{B1_{xy}^*}{\sum_m H_{mx}^* \cdot CR_{mxy}}, \quad y < 18$$

Przeciętna liczba dzieci w gospodarstwie domowym według wieku głowy gospodarstwa oraz liczby dorosłych:

$$M_{mx}^* = \frac{\sum_{y < 18} B2_{mxy}^*}{H_{mx}^*}.$$

Rozkład gospodarstw według liczby dzieci wymaga dostosowania do powyższej średniej za pomocą czynnika korygującego o postaci wykładniczej:

$$HD_{kmx}^* = HD_{kmx} \cdot \alpha_{mx} \cdot \beta_{mx}^k,$$

gdzie:

α - parametr skali,

β - parametr wyznaczany numerycznie tak, aby obliczona bezpośrednio z rozkładu gospodarstw według liczby dzieci – przeciętna liczba dzieci w gospodarstwie domowym była równa M_{mx}^* – przy danej liczbie dorosłych oraz wieku głowy gospodarstwa.

W przypadku rozkładów gospodarstw o liczbie pozycji niezerowych mniejszej niż trzy, warunku tego nie uda się spełnić. Z uwagi na bardzo małą wagę takich przypadków, dotyczących skrajnych wartości m lub x , dopasowania można zaniechać.

Ostatecznie, rozkład gospodarstw domowych według wieku głowy, liczby dzieci oraz liczby dorosłych:

$$H_{kmx}^* = H_{mx}^* \cdot HD_{kmx}^*.$$

Na podstawie powyższego wzoru wyznacza się prognozowany rozkład gospodarstw domowych według wielkości, tj. liczby osób w gospodarstwie.

Zmiany liczby i struktury gospodarstw domowych na podstawie spisów powszechnych i badań GUS

Wyniki spisów powszechnych z lat 1970 – 2002 obrazują zmiany, jakie zaszły w ciągu kilkudziesięciu lat w liczbie i strukturze gospodarstw domowych (p. Tabl. 1.).

Tabl. 1. Gospodarstwa domowe i ludność w gospodarstwach według spisów ludności w latach 1970 – 2002

Wyszczególnienie	1970	1978	1988	1995	2002
OGÓLEM					
gospodarstwa domowe (w tys.)	9376,3	10948,1	11970,4	12501,0	13337,0
przyrosty absolutne między spisami (w tys.)		1571,8	1022,3	530,6	836,0
przyrosty względne		1,17	1,09	1,04	1,07
średnie tempo zmian w okresie w %		2,24	1,00	0,73	1,08
ludność w gospodarstwach (w tys.)	31750,6	34095,0	37114,3	38231,0	37812,7
przyrosty absolutne między spisami (w tys.)		2344,4	3019,3	1116,7	-418,3
przyrosty względne		1,07	1,09	1,03	0,99
średnie tempo zmian w okresie w %		1,02	0,95	0,50	-0,18
MIASTA					
gospodarstwa domowe (w tys.)	5390,2	6789,9	7864,1	8385,0	8964,5
przyrosty absolutne między spisami (w tys.)		1399,7	1074,2	520,9	579,5
przyrosty względne		1,26	1,16	1,07	1,07
średnie tempo zmian w okresie w %		3,35	1,65	1,07	1,12
ludność w gospodarstwach (w tys.)	16329,3	19327,9	22518,1	23448,0	23268,3
przyrosty absolutne między spisami (w tys.)		2998,6	3190,2	929,9	-179,7
przyrosty względne		1,18	1,17	1,04	0,99
średnie tempo zmian w okresie w %		2,44	1,71	0,68	-0,13
WIEŚ					
gospodarstwa domowe (w tys.)	3986,1	4158,2	4106,3	4116,0	4372,5
przyrosty absolutne między spisami (w tys.)		172,1	-51,9	9,7	256,5
przyrosty względne		1,04	0,99	1,00	1,06
średnie tempo zmian w okresie w %		0,61	-0,14	0,04	1,01
ludność w gospodarstwach (w tys.)	15421,3	14767,1	14596,2	14783,0	14544,4
przyrosty absolutne między spisami (w tys.)		-654,2	-170,9	186,8	-238,6
przyrosty względne		0,96	0,99	1,01	0,98
średnie tempo zmian w okresie w %		-0,62	-0,13	0,21	-0,27

Zródło: www.stat.gov.pl

Liczba i struktura gospodarstw domowych zależy zarówno od liczby ludności i jej struktury według wieku, przebiegu procesów tworzenia oraz rozpadu rodzin, jak i poziomu rozwoju ekonomicznego kraju oraz tempa przemian społeczno - gospodarczych. W ciągu ostatnich ponad 30 lat – liczba gospodarstw domowych wzrosła o ponad 42%. Średnie tempo wzrostu wynosiło 1,14 % i było szybsze niż przeciętne tempo wzrostu liczby ludności (0,56%) we wspomnianym okresie.

Rzeczywistość lat 70 - 80-tych była kształtowana pod wpływem innych uwarunkowań niż obecnie, stąd bardziej istotne są przemiany obserwowane od końca lat 80-tych.

Zmiany struktury gospodarstw domowych według wielkości sprowadzają się do dwóch zasadniczych tendencji, tj. do wzrostu udziału gospodarstw małych – 1- i 2-osobowych oraz do zmniejszenia udziału gospodarstw większych. Spis ludności przeprowadzony w 2002 r. wykazał, że 24,8% ogółu gospodarstw stanowiły gospodarstwa jednoosobowe. Od 1988 r. ich udział w strukturze ogółem zwiększył się o 6,5 pkt. %. Z drugiej strony obserwowano zmniejszenie się udziału gospodarstw większych 4- oraz 5 i więcej osobowych – odpowiednio o 4 pkt. % i 3 pkt. %.; w 2002 r. tylko co jedenaste gospodarstwo liczyło 5 i więcej osób (p. Tabl. 2.).

Średnia wielkość gospodarstwa zmniejszyła się z 3,1 (w 1988 r.) do 2,8 w 2002 roku, przy czym zmniejszyła się także przeciętna liczba osób dorosłych żyjących w tych gospodarstwach. Procesy zmian struktury gospodarstw dotyczą zarówno miast jak i wsi, w omawianym okresie średnia wielkość gospodarstw domowych miejskich zmniejszyła się o prawie 0,3, zaś wiejskich o 0,2 osoby.

Z uwagi na zmiany w podziale administracyjnym kraju wprowadzone z dniem 1-go stycznia 1999 r. trudno o podobne porównania zmian w strukturze gospodarstw domowych w układzie wojewódzkim. Wyniki spisu ludności z 2002 roku wskazywały na znaczne zróżnicowanie województw ze względu na strukturę gospodarstw domowych według wielkości. Przeciętna wielkość gospodarstwa na obszarach miejskich w 2002 r. wynosiła 2,6, przy czym obszar zmienności był bardzo duży: od 2,4 (łódzkie, mazowieckie) do 2,9 (podkarpackie). Udział gospodarstw jednoosobowych wynosił 27,7%, zaś 4 i więcej osobowych – 26,5%. W województwach małopolskim, łódzkim i mazowieckim najmniejsze gospodarstwa stanowiły od 29,2% do 32,2% ogółu gospodarstw domowych. Na terenach wiejskich liczniej występowały gospodarstwa 4 i więcej osobowe i stanowiły prawie 44% ogółu gospodarstw, podczas gdy gospodarstwa jednoosobowe – niespełna 19%. Województwa: wielkopolskie, podkarpackie, pomorskie, małopolskie i kujawsko-pomorskie

charakteryzowały się kilka procent niższym – w stosunku do wsi – udziałem gospodarstw jednoosobowych i wysokim udziałem gospodarstw większych – składających się z co najmniej 4 osób. Przeciętna wielkość gospodarstwa dla obszarów wiejskich była równa 3,3. W województwach wartość tej średniej wahała się od ok. 3,1 (łódzkie) do prawie 3,8 (podkarpackie). Spis ludności i mieszkań z 2002 roku jest ostatnim dostępnym źródłem danych o wszystkich gospodarstwach domowych w Polsce. Po 2002 roku, danych o gospodarstwach domowych dostarcza – w niewielkim zakresie – reprezentacyjne badanie aktywności ekonomicznej ludności – BAEL. Wyniki tego badania wskazują, na kontynuację zmniejszania się przeciętnej wielkości gospodarstw domowych.

Tabl. 2. Struktura gospodarstw domowych (w %) i średnia wielkość gospodarstwa według spisów ludności w latach 1970 – 2002

Liczba osób w gospodarstwie domowym	1970	1978	1988	1995	2002
OGÓLEM					
1	16,1	17,4	18,3	19,7	24,8
2	18,8	21,7	22,3	23,1	23,2
3	20,2	22,8	20,3	19,8	19,9
4	21,0	21,2	22,0	20,0	18,0
5 i więcej	23,9	16,9	17,1	17,4	14,1
przeciętna liczba osób	3,39	3,11	3,10	3,06	2,84
przeciętna liczba osób dorosłych	2,36	2,22	2,22	2,21	2,18
MIASTA					
1	20,0	20,7	20,3	22,0	27,7
2	20,0	22,3	23,5	24,7	24,7
3	22,2	24,6	21,9	21,4	21,1
4	22,0	21,8	23,2	20,7	17,5
5 i więcej	15,8	10,6	11,1	11,2	9,0
przeciętna liczba osób	3,03	2,85	2,86	2,80	2,60
przeciętna liczba osób dorosłych	2,11	2,08	2,09	2,06	2,05
WIEŚ					
1	10,8	11,9	14,5	15,1	18,8
2	17,2	20,7	20,0	19,9	20,2
3	17,6	19,9	17,1	16,4	17,5
4	19,5	20,3	19,8	18,5	19,1
5 i więcej	34,9	27,2	28,6	30,1	24,4
przeciętna liczba osób	3,87	3,55	3,55	3,59	3,33
przeciętna liczba osób dorosłych	2,49	2,45	2,48	2,53	2,44

Źródło: www.stat.gov.pl

Założenia prognostyczne

Jako wzorce docelowe zostały wybrane dwa województwa o najmniejszej średniej liczbie osób przypadającej na gospodarstwo:

- dla miast – struktura gospodarstw domowych, jaka w 2002 r., charakteryzowała miasta województwa mazowieckiego,
- dla wsi – struktura gospodarstw domowych, jaka w 2002 r., charakteryzowała obszary wiejskie województwa łódzkiego

Struktury wejściowe zostały policzone na podstawie danych ze spisu powszechnego ludności i mieszkań 2002 r.

Przyjęto, że do 2050 roku na skutek procesu konwergencji w zakresie struktur gospodarstw (wyrażającej się średnią liczbą osób przypadających na gospodarstwo) nastąpi ich zbieżność do ustalonych wzorców docelowych. W prognozie przyjęto stały udział ludności zamieszkałej w gospodarstwach zbiorowych na poziomie z 2002 r. W obliczeniach wprowadzone zostały pięcioletnie grupy wieku (za wyjątkiem przedziałów 15-17 oraz 18-19) aż do 80 lat i więcej (w sumie 18 grup wieku). W obliczeniach prognostycznych uwzględniono odrębnie osoby dorosłe oraz dzieci. Wyniki prognozy zostały zagregowane, ostatni przedział otwarty dotyczący zarówno liczby dorosłych jak i dzieci – to 5 i więcej osób.

Czynniki wpływające na liczbę i strukturę gospodarstw domowych

Ewolucja struktur gospodarstw domowych w kierunku większych udziałów gospodarstw małych przy spadku udziału gospodarstw większych wydaje się być zjawiskiem trwałym. Liczba i wielkość tych gospodarstw jest wypadkową wielu czynników demograficznych, ekonomicznych i kulturowych. Trudno bezpośrednio przełożyć zmiany przebiegu procesów demograficznych na liczebność gospodarstw domowych – w społeczeństwie o starej strukturze będzie rosła liczba małych jednoosobowych gospodarstw tworzonych przez osoby w starszym wieku. Podobnie zróżnicowane według płci wzorce umieralności – wyrażone wartościami przeciętnego dalszego trwania życia w wieku 65 lat i więcej – będą się przekładały na liczbę i wielkość gospodarstw tworzonych przez samotne starsze osoby.

Z kolei zmiany wzorców formowania się rodzin, wynikające z mniejszej skłonności do tworzenia formalnych związków małżeńskich, opóźnianie zawierania małżeństw, odkładana w czasie prokreacja – w zasadniczy sposób rzutują na wielkość gospodarstw domowych.

W Polsce nadal istnieje zróżnicowanie regionalne zachowań demograficznych. Znaczny potencjał demograficzny rozumiany jako relatywnie wysoki poziom urodzeń, duża liczba zawieranych małżeństw, stosunkowo wyższa wartość przeciętnego dalszego trwania życia – występuje głównie w województwach południowo – wschodniej Polski, tj. w województwach: małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim, ale także wielkopolskim i pomorskim. Z drugiej strony województwa: dolnośląskie, łódzkie, opolskie i śląskie są województwami o najniższym natężeniu urodzeń, stosunkowo małej liczbie zawieranych małżeństw przy jednoczesnej znacznej liczbie rozwodów oraz najniższych parametrach trwania życia.

Mimo, iż wyraźnie widać powolne ujednolicanie się zachowań prokreacyjnych, to regionalne zróżnicowanie ludności pod względem stanu zdrowia i postrzegania rodziny będzie się zmieniało w dłuższym horyzoncie czasowym. Przemiany społeczno – gospodarcze po 1989 r. w znaczący sposób wpłynęły na zmianę wzorców opuszczania domu rodzinnego oraz zachowania pro-rodzinne. W latach 90-tych wysokie, sięgające 40% bezrobocie wśród młodych ludzi, przedłużona edukacja – powodowały zmniejszenie skłonności do rozpoczęcia samodzielnego życia. Wysokie ceny mieszkań, zmienna polityka kredytowa banków w zakresie kredytów mieszkaniowych, a przede wszystkim brak zdolności kredytowej znacznego odsetka młodych ludzi są czynnikami, które negatywnie wpływają na proces formowania nowych gospodarstw domowych, przez osoby wchodzące w dorosłe życie.

Przemiany ekonomiczne ostatniego dwudziestolecia (lata 1990 – 2009) stworzyły warunki dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego – indywidualnego i zbiorowego. W skali kraju, w 2002 r., na osobę przypadało średnio 21,05 m. kw. powierzchni użytkowej mieszkania, w 2008 r. – 24,21 m. kw., co oznacza 15% przyrost. Największe przyrosty odnotowano w okresie 2002 – 2008 w województwach: mazowieckim, małopolskim i podlaskim, najmniejsze – w kujawsko-pomorskim, opolskim i lubuskim.

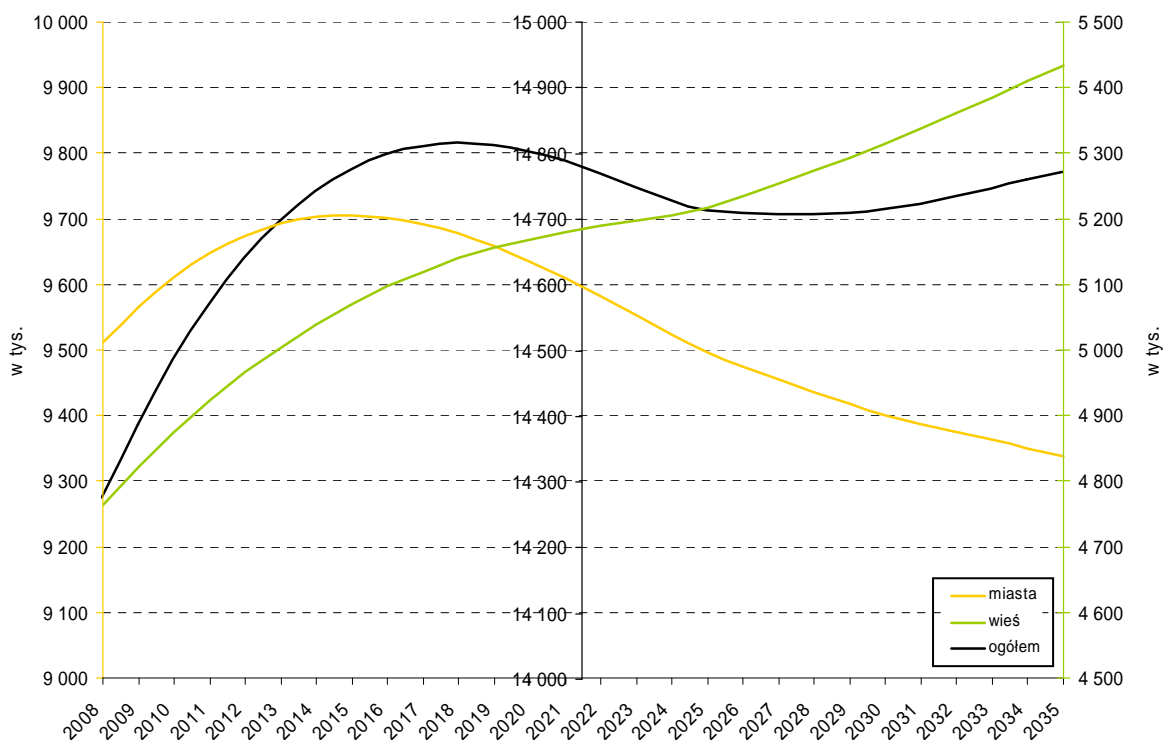
Należy przyjąć, że będzie kontynuowany dotychczasowy, aczkolwiek spowolniony wzrost gospodarczy, a tym samym, że średni przyrost zasobów mieszkaniowych utrzyma się na dotychczasowym poziomie, ponieważ posiadanie własnego mieszkania jest podstawową potrzebą każdego gospodarstwa domowego. Jednocześnie można przyjąć, że przy założeniu dalszego rozwoju ekonomicznego regionów – utrzyma się tendencja zmniejszania wielkości gospodarstw domowych w poszczególnych województwach.

Wyniki prognozy gospodarstw domowych na lata 2008 -2035

Zgodnie z wynikami najnowszej prognozy ludności struktura osób według wieku będzie ulegać dynamicznym zmianom, które są konsekwencją demograficznego „falowania”, tj. pojawiania się na przemian wyżów i niżów demograficznych. Malejące urodzenia oraz starzenie się populacji to zjawiska, których efekty są widoczne także w prognozie gospodarstw domowych.

W całym prognozowanym okresie, tj. do 2035 roku, ogólna liczba gospodarstw domowych będzie ulegać nieznacznym wahaniom, nie przekraczającym 3,5% wartości w pierwszym roku prognozy. W dekadzie lat 2008 – 2018 liczba gospodarstw wzrośnie z 14277 tys. do 14817 tys. i będzie to największy przewidywany wzrost (o 541 tys., tj. 3,4%). W kolejnym dziesięcioleciu może wystąpić spadek o prawie 110 tys. (0,7%) do 14708 tys. w 2028 roku. Ponowny wzrost trwający nieprzerwanie do 2035 r., będzie już znacznie mniejszy niż występujący w początkowych latach prognozy. W 2035 roku ogólna liczba gospodarstw domowych osiągnie wartość 14773 tys., czyli od 2028 r. zwiększy się o ok. 65 tys. (0,4%). W końcu horyzontu prognozy, wzrost w stosunku do 2008 r. wyniesie ok. 496 tys., co stanowi 3,3%. Największy przyrost liczby gospodarstw wystąpi w województwach: małopolskim (o 13,5%), podkarpackim (o 11,5%) oraz pomorskim (o 10,9%).

Wykres 1. Prognozowana ogólna liczba gospodarstw domowych w latach 2008 – 2035 (w tys.)

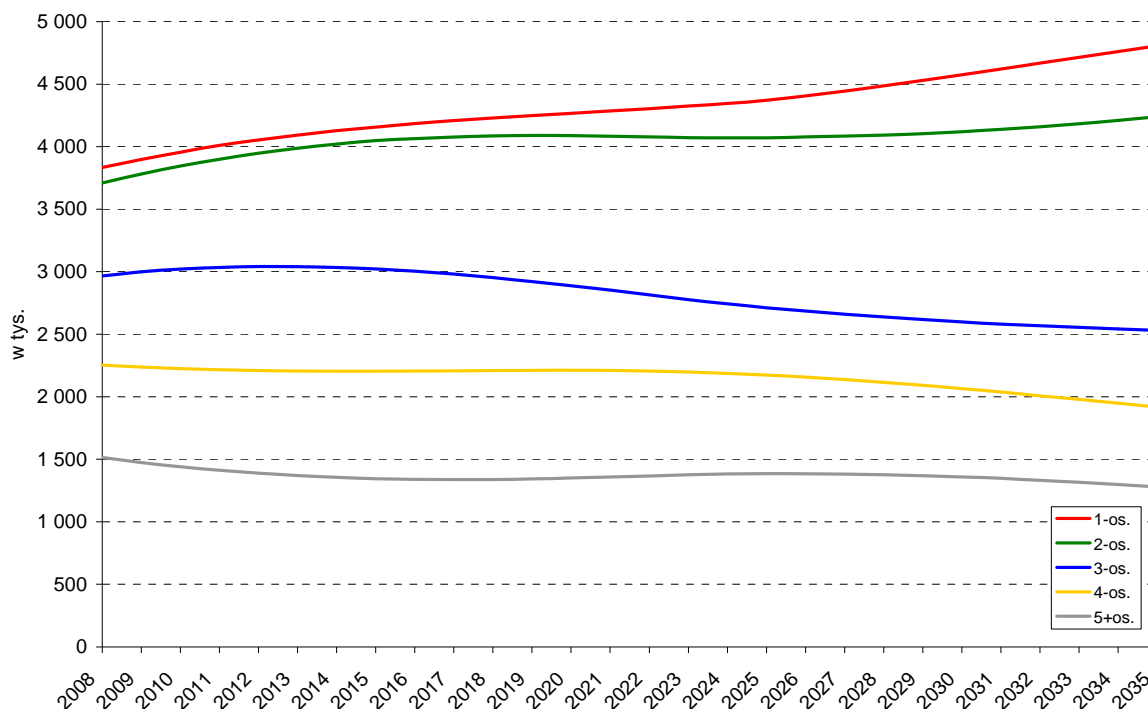
Liczba gospodarstw domowych na wsi będzie systematycznie wzrastać w całym prognozowanym okresie (670 tys. do 2035 r.), zaś w miastach wzrost będzie obserwowany do 2015 r. Jednak przewidywany spadek w następnych latach spowoduje, że na obszarach miejskich liczba gospodarstw w końcu horyzontu prognozy będzie o 174 tys. mniejsza niż w pierwszym roku prognozy.

Przewiduje się znaczące zmiany w strukturze gospodarstw domowych pod względem ich wielkości.

Liczba gospodarstw 1-osobowych do 2035 r. wzrośnie o 972 tys., a więc o ponad 25%. Udział tych gospodarstw w strukturze ogółem zwiększy się o 5,6%, do 32,5 %.

Do 2015 r. przewiduje się również znaczny wzrost liczby gospodarstw 2-osobowych (o 338 tys.), jednakże w kolejnych latach (2020 – 2024) wystąpi niewielki spadek, o prawie 20 tys. Liczba gospodarstw 2-osobowych w całym okresie prognostycznym wzrośnie o 528 tys., tj. o 14,2%. Udział tych gospodarstw w strukturze ogółem zwiększy się z 26,0% do 28,7% w 2035 r.

Wykres 2. Prognozowana struktura gospodarstw domowych według wielkości (w tys.)

Po okresie niewielkiego wzrostu do 2012 r. (o 75 tys.) liczba gospodarstw 3-osobowych zmaleje o 511 tys. do 2035 r., co w efekcie oznacza ponad 14,7% spadek, przy jednoczesnym zmniejszeniu udziału z 20,8% do 17,1% w 2035 r.

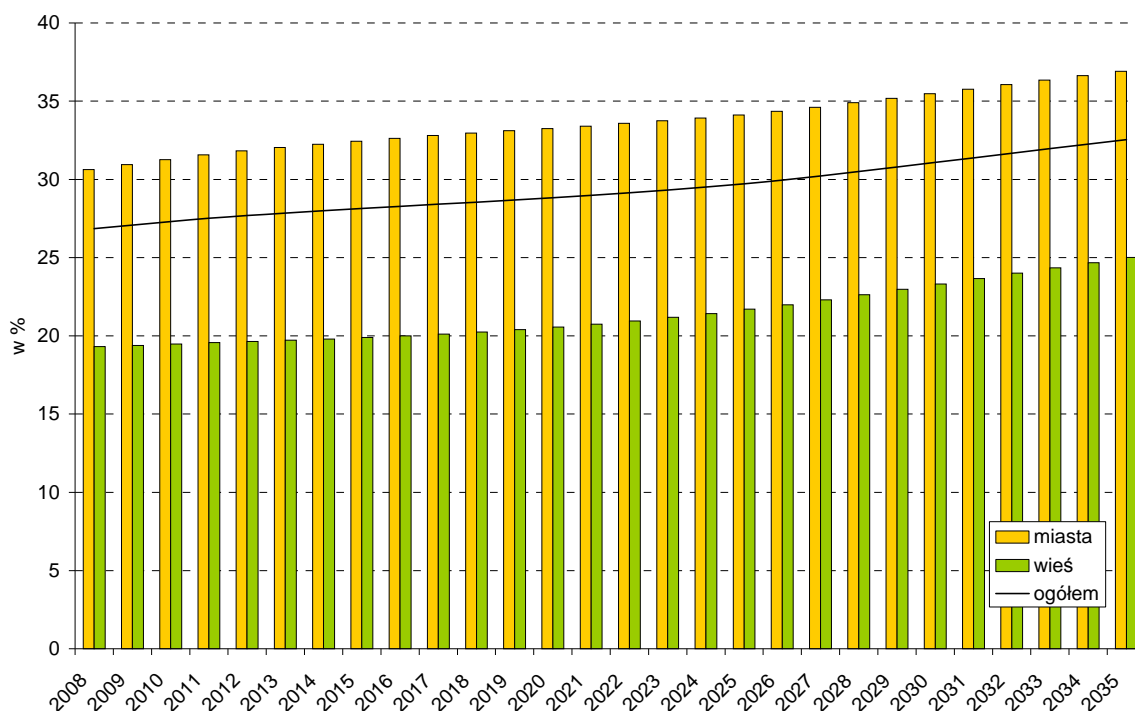
Do 2020 r. najbardziej stabilnie zachowuje się grupa gospodarstw 4-osobowych, utrzymując się w granicach ± 50 tys. ($\pm 2,2\%$). W 2035 r. liczba tych gospodarstw będzie mniejsza o 335 tys. (14,9%) w stosunku do 2008 r. Zmaleje również udział tych gospodarstw w strukturze ogółem z 15,8% w 2008 r. do 13,0% w 2035 r.

Liczba gospodarstw co najmniej 5-osobowych, do 2035 r. zmniejszy się o 234 tys. (15,5%). Odsetek tych gospodarstw zmaleje z 10,6% w 2008 r. do 8,7% w 2035 r.

Łącznie liczba gospodarstw 1- i 2-osobowych wzrośnie do 2035 r. o ok. 1500 tys. (z 7544 tys. w 2008 r. do 9044 tys. w 2035 r., tj. o 19,9%) a ich udział wyniesie 61,2%, zaś łączna liczba gospodarstw 3-osobowych i większych zmaleje do 2035 r. o 1005 tys. (z 6733 tys. w 2008 r. do 5729 tys. w 2035 r., tj. o 14,9%), co stanowić będzie 38,8% wszystkich gospodarstw domowych.

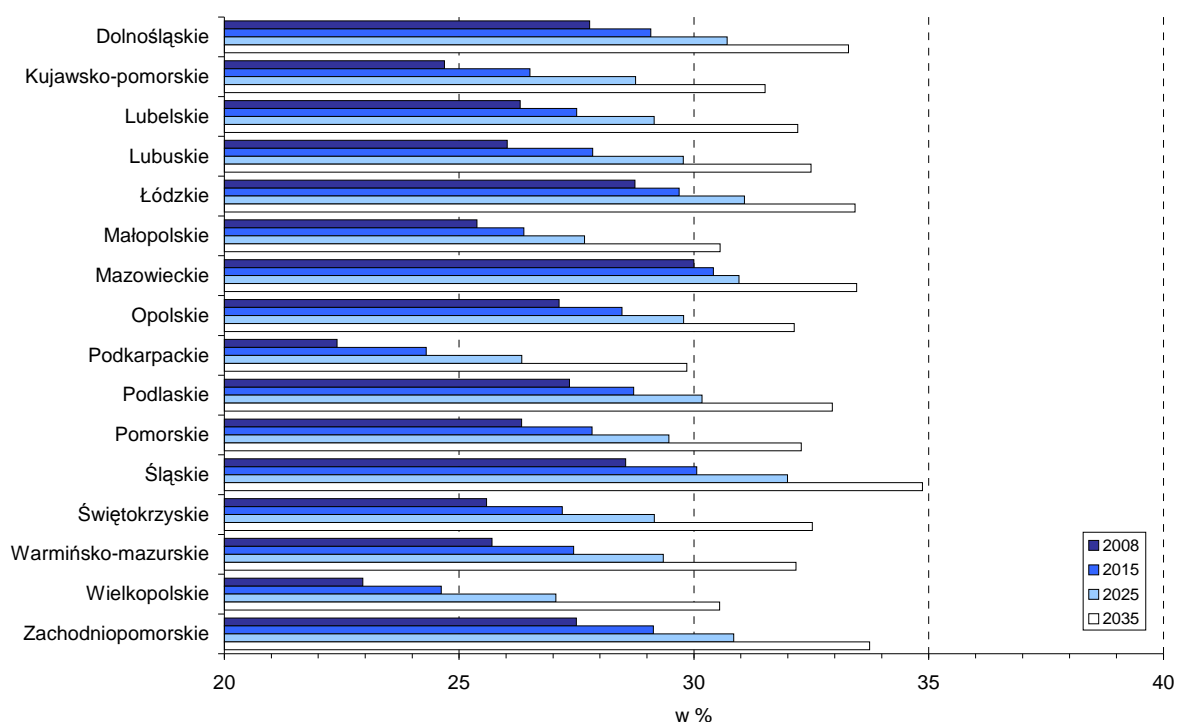
Najmniej liczną grupę wciąż stanowić będą gospodarstwa 5-osobowe i większe. Gospodarstwa 1-osobowe pozostaną grupą najliczniejszą w skali kraju oraz w miastach, na wsi zaś dalej przeważać będą gospodarstwa 2-osobowe. Udział gospodarstw 1-osobowych w strukturze ogółem wzrośnie z 26,9% do 32,5% w 2035 r., – większy będzie w miastach (36,9%) niż na wsi (25,0%).

Wykres 3a. Prognozowany udział gospodarstw 1-osobowych na obszarach miejskich i wiejskich (w %)

Do 2035 r. udział gospodarstw 1-osobowych wzrośnie we wszystkich województwach. Największy udział tych gospodarstw w 2035 r. będzie w województwie śląskim (34,9%), wobec 30,0% w 2008 r. w mazowieckim, zaś najmniejszy w podkarpackim (29,8%). Największy wzrost odsetka gospodarstw 1-osobowych wystąpi w województwach wielkopolskim (o 7,6%) oraz podkarpackim (o 7,4%), a najmniejszy w mazowieckim (o 3,5%).

Wykres 3b. Prognozowany udział gospodarstw 1-osobowych wg województw (w %)

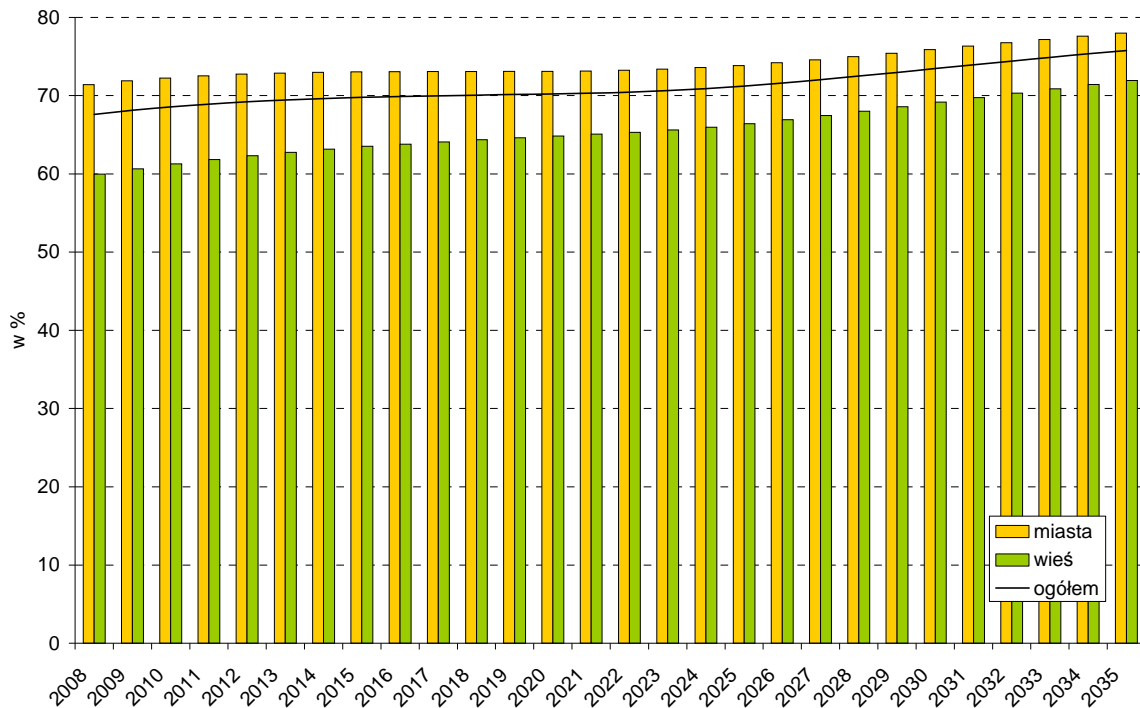

Gospodarstwa domowe bez dzieci³

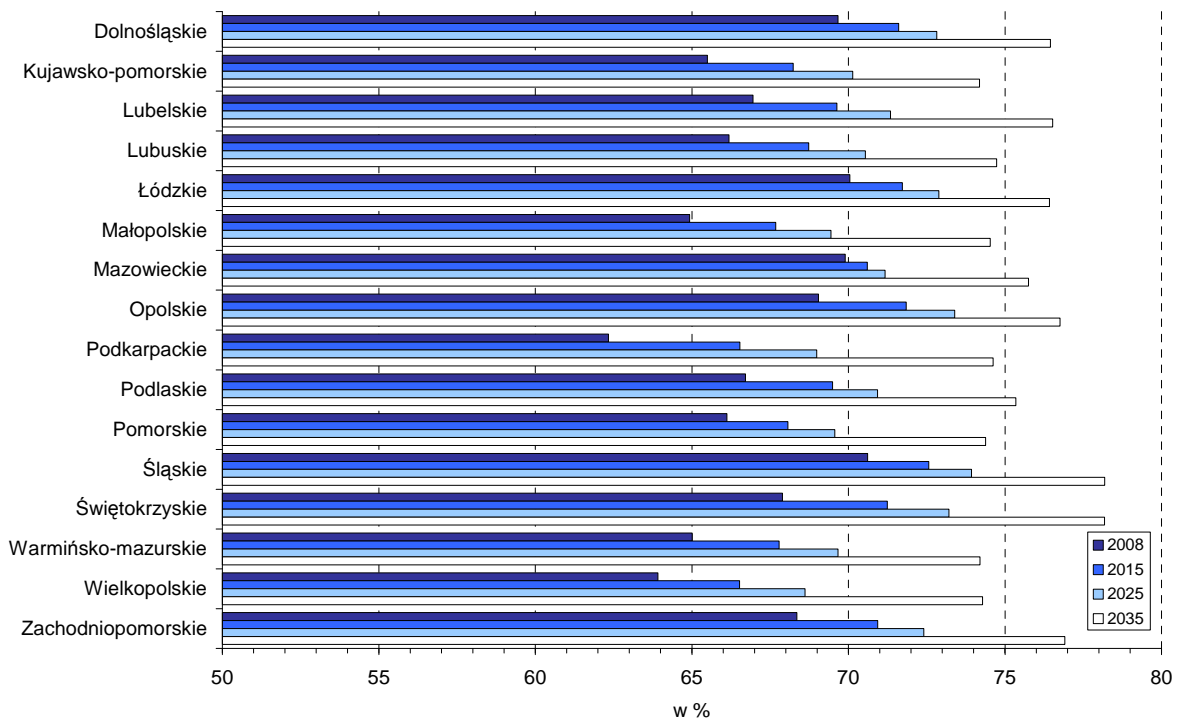
Tendencję wzrostową będzie wykazywała również liczba gospodarstw bez dzieci. Wzrośnie ona z 9648 tys. w 2008 r. do 11192 tys. w 2035 r. (o 1544 tys. tj. o ponad 15%), a udział zwiększy się z 67,6% do 75,8% w 2035 r. Wzrost odsetka gospodarstw domowych bez dzieci w ciągu prognozowanego okresu będzie występował zarówno w mieście (o 6,6%) jak i na wsi, gdzie będzie prawie dwukrotnie większy (o 12,0%). W 2035 r. udział gospodarstw bez dzieci w mieście wyniesie 78,0%, zaś na wsi będzie znacząco niższy i wyniesie 71,9%.

³ Za dzieci uznane zostały osoby w wieku poniżej 18 lat, z uwagi na zasadność utrzymania pełnej zgodności tej grupy z osobami w wieku przedprodukcyjnym (0 - 17 lat).

Wykres 4a. Prognozowany udział gospodarstw domowych bez dzieci (w %)

Wykres 4b. Prognozowany udział gospodarstw domowych bez dzieci wg województw (w %)

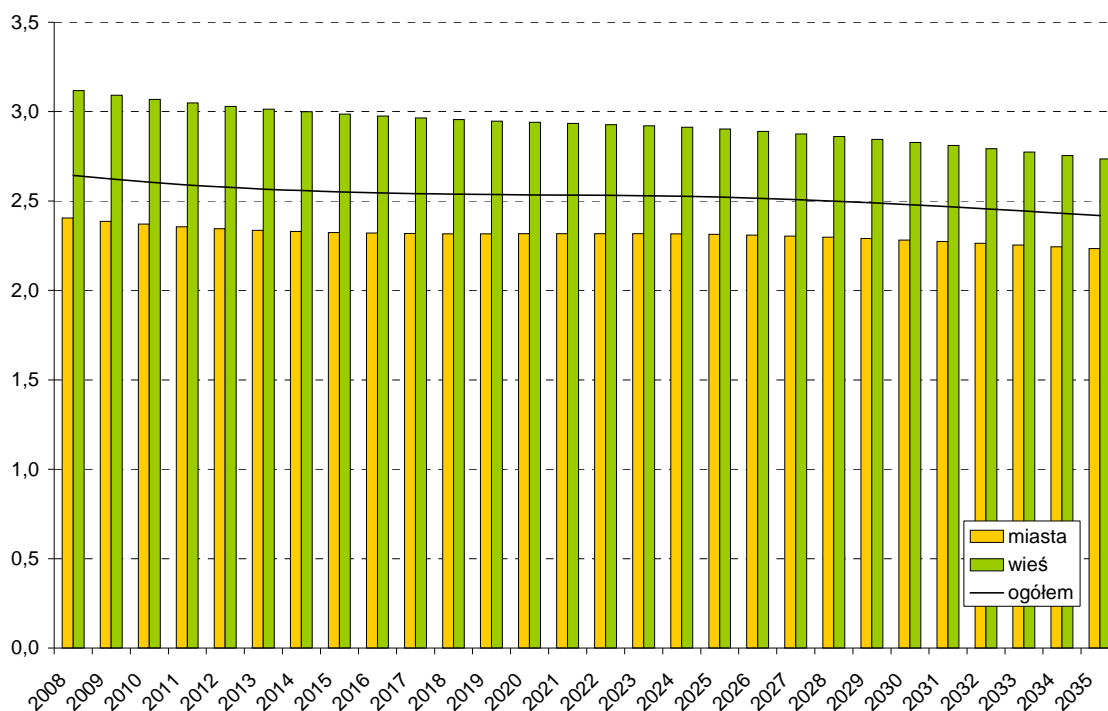
We wszystkich województwach, do 2035 r., zwiększy się udział gospodarstw domowych bez dzieci. Najwięcej, bo o 12,3%, odsetek ten wzrośnie w województwie

podkarpackim, w którym w 2008 r. był on najniższy wśród wszystkich województw. Najmniejszy wzrost wystąpi w województwie mazowieckim, o 5,9%. W 2035 r. największy udział gospodarstw domowych bez dzieci będzie w województwie śląskim oraz świętokrzyskim (78,2%).

Przeciętna wielkość gospodarstwa domowego

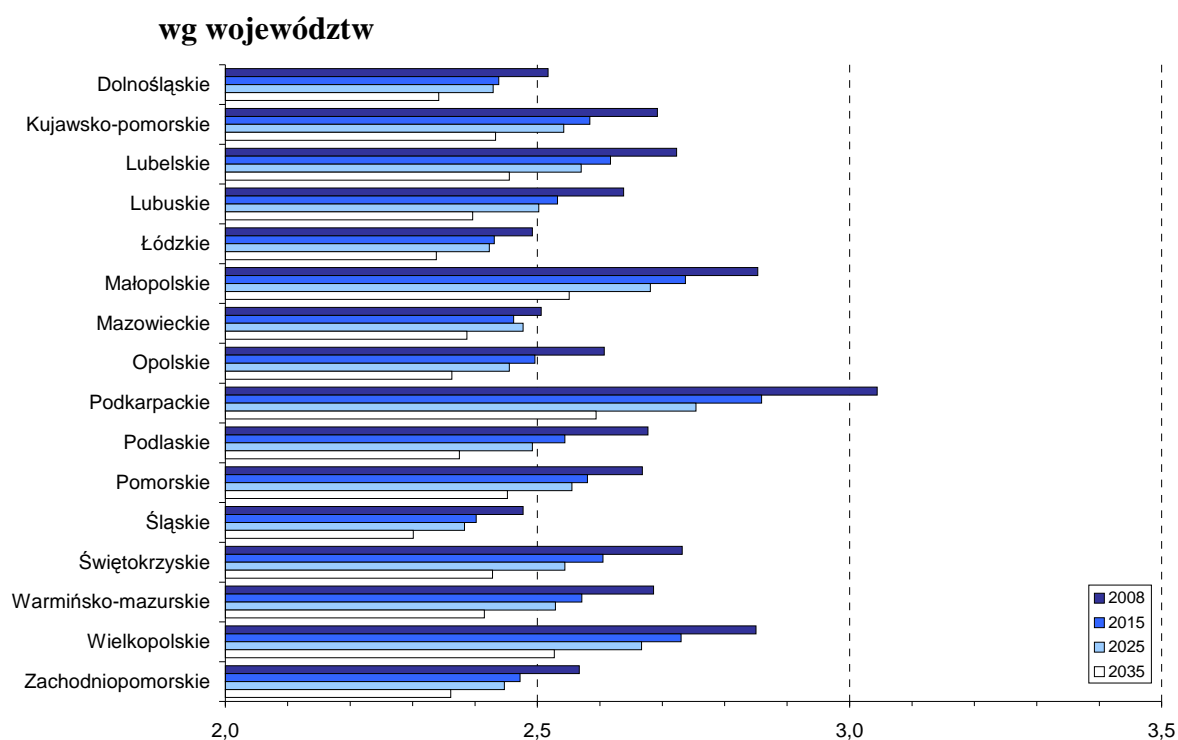
W okresie do 2035 roku zmaleje przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym – z 2,64 osób w 2008 r. do 2,42, w miastach z 2,41 do 2,23 oraz na wsi z 3,12 do 2,74 osób. Wskaźnik ten pozostanie większy na wsi niż w mieście, choć jego spadek na wsi (o 0,38) będzie ponad dwukrotnie większy niż w mieście (o 0,18).

Wykres 5a. Prognozowana przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym

Przeciętna wielkość gospodarstwa domowego zmaleje we wszystkich województwach. W 2035 r., tak jak w 2008 r., będzie ona najmniejsza w województwie śląskim (2,30), a największa w podkarpackim (2,59). Jednocześnie największy spadek wystąpi w województwie podkarpackim (o 0,45), zaś najmniejszy w mazowieckim (o 0,12).

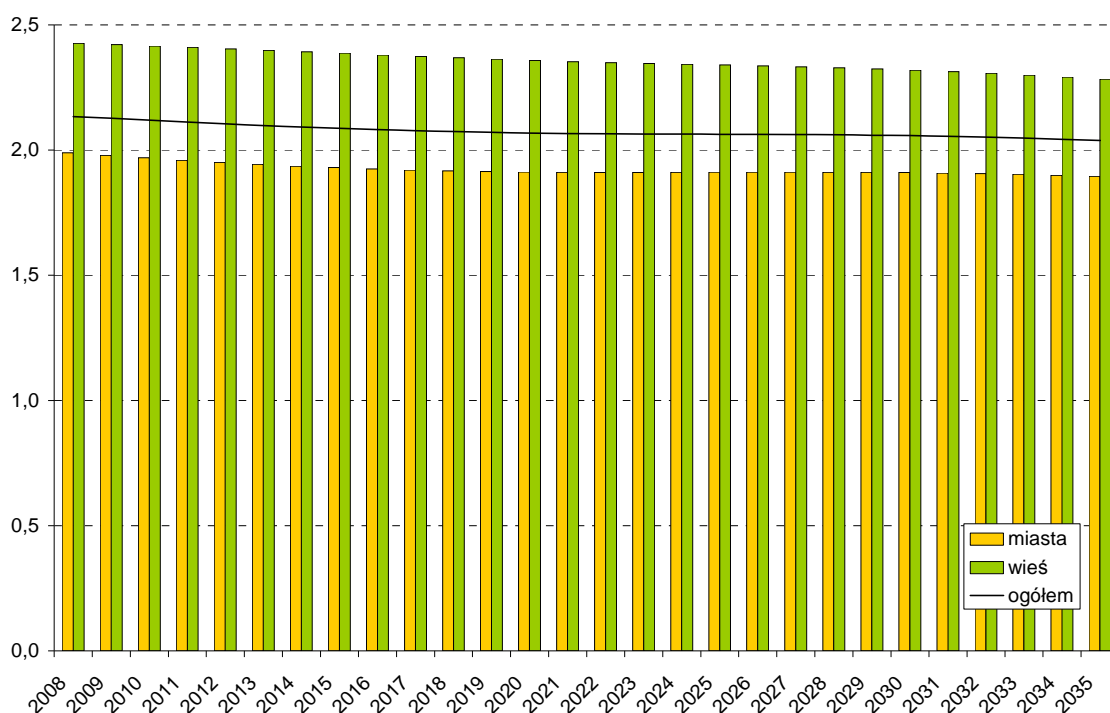
Wykres 5b. Prognozowana przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym

Dorośli w gospodarstwach domowych

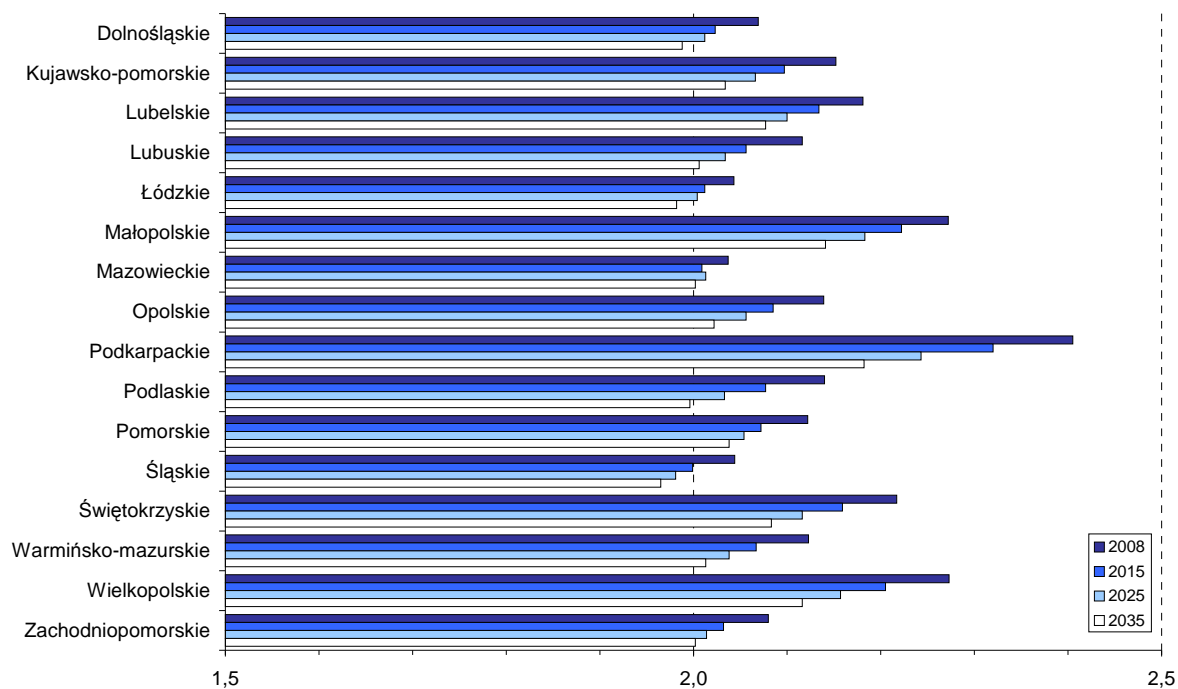
Zmalałe przeciętna liczba osób dorosłych w gospodarstwie domowym – z 2,13 osób do 2,04 w 2035 r., w miastach z 1,99 do 1,90 oraz na wsi z 2,43 do 2,28 osób.

Wykres 6a. Prognozowana przeciętna liczba osób dorosłych w gospodarstwie domowym

Liczba ta pozostanie większa na wsi niż w mieście, choć jej spadek na wsi (o 0,15) będzie większy niż w mieście (o 0,09).

Wykres 6b. Prognozowana przeciętna liczba osób dorosłych w gospodarstwie domowym wg województw

Przeciętna liczba osób dorosłych w gospodarstwie domowym zmniejszy się we wszystkich województwach. W 2035 r. będzie ona największa w województwie podkarpackim (2,18), zaś najmniejsza w województwie śląskim (1,96). Jednocześnie największy spadek wystąpi w województwie podkarpackim (o 0,22), zaś najmniejszy w mazowieckim (o 0,03).

Podsumowanie

Zmiany w liczbie i strukturze gospodarstw domowych w perspektywie do 2035 roku są w różnym stopniu konsekwencją przyjętych założeń prognostycznych oraz prognozowanej liczby i struktury ludności.

W prognozowanym okresie będą obserwowane następujące zmiany:

- liczba gospodarstw domowych wzrośnie do poziomu 14817 tys. (o 541 tys.),
- tempo przyrostu gospodarstw będzie stosunkowo niskie (do 3,5%) i będzie podlegać wahaniom w czasie,

- będą miały miejsce znaczące zmiany w strukturze gospodarstw domowych wg ich wielkości,
- generalnie przeciętna wielkość gospodarstw domowych zmniejszy się z 2,6 w 2008 r. do ok. 2,4 w 2035 r. (w 2002 r. wynosiła 2,84),
- wzrośnie udział gospodarstw małych 1- i 2-osobowych oraz zmniejszy się udział gospodarstw większych,
- udział gospodarstw 1-osobowych zwiększy się z 26,9% w 2008 r. do 32,5 % w 2035 r. (w 2002 r. wynosił 24,8%),
- zmniejszać się będzie przeciętna liczba osób dorosłych w gospodarstwie domowym z ok. 2,2 w 2002 r. do 2,0 osób
- tendencję wzrostową będą wykazywały gospodarstwa bez dzieci; ich liczba wzrośnie z ok. 9650 tys. w 2008 r. do ok. 11200 tys. w 2035 r.,
- liczba gospodarstw domowych w miastach zmaleje do poziomu 9338 tys. (o 174 tys.), na wsi wzrośnie do 5434 tys. (o 670 tys.),
- gospodarstwa 1-osobowe będą najliczniejszą grupą w miastach, na wsi zaś dalej przeważać będą gospodarstwa 2-osobowe,
- przeciętna wielkość gospodarstw domowych na wsi (2,74 w 2035 r.) pozostanie większa niż w miastach (2,23), choć jej spadek na wsi będzie ponad dwukrotnie większy niż w miastach,
- udział gospodarstw 1-osobowych w miastach (32,5% w 2035 r.) będzie większy niż na wsi (25,0%),
- znacząco wyższy będzie udział gospodarstw domowych bez dzieci w miastach (78,0%) niż na wsi (71,9%), choć wzrost odsetka tych gospodarstw na wsi będzie prawie dwukrotnie większy niż w miastach,
- przeciętna liczba osób dorosłych w gospodarstwach domowych pozostanie większa na wsi (2,28) niż w miastach (1,90), choć jej spadek na wsi będzie większy niż w miastach.

Autorami prognozy są:

Małgorzata Waligórska – naczelnik Wydziału Analiz i Prognoz Demograficznych

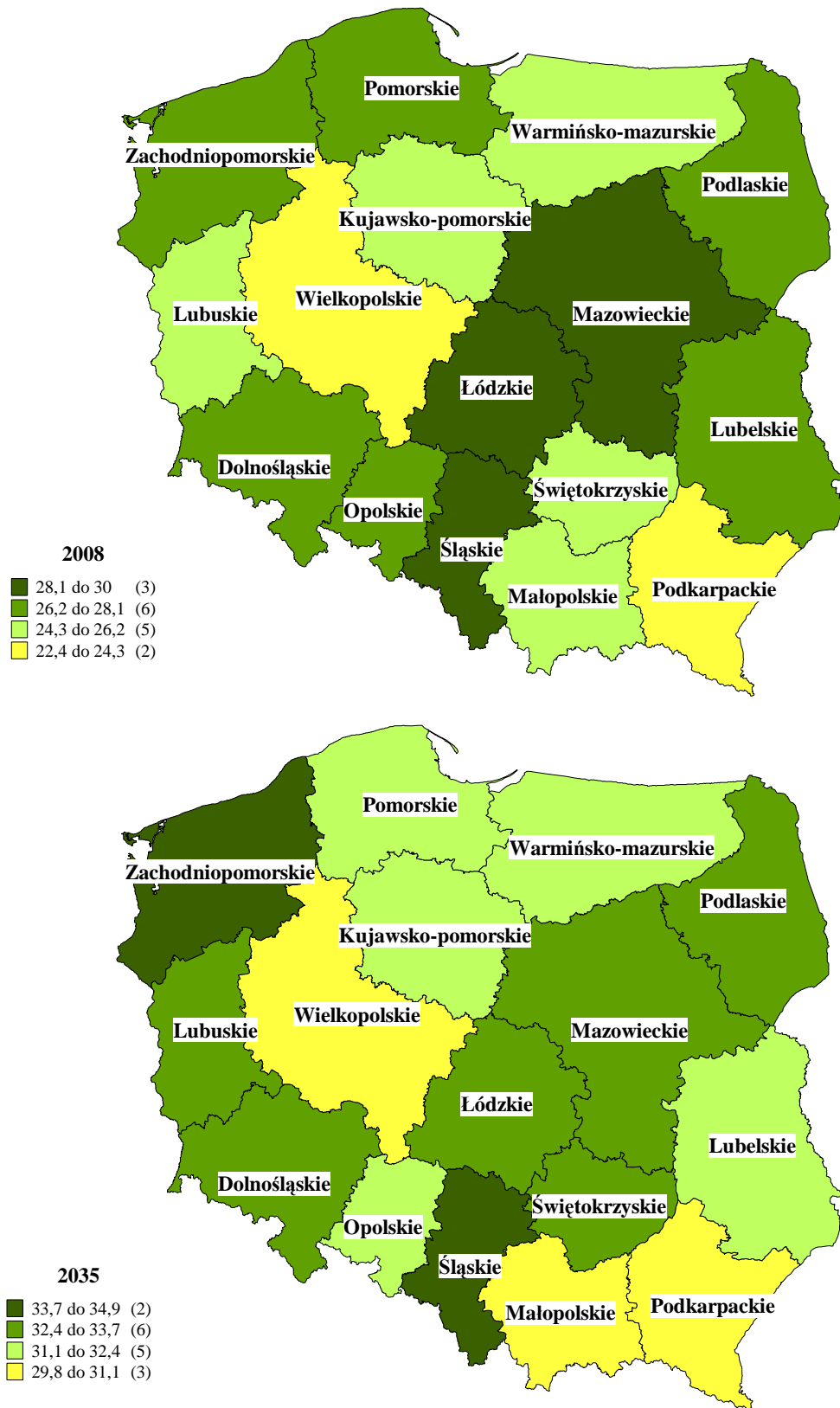
Iwona Zawisza – st. specjalista w Wydziale Analiz i Prognoz Demograficznych

przy współpracy z Lucyną Nowak – zastępcą dyrektora Departamentu

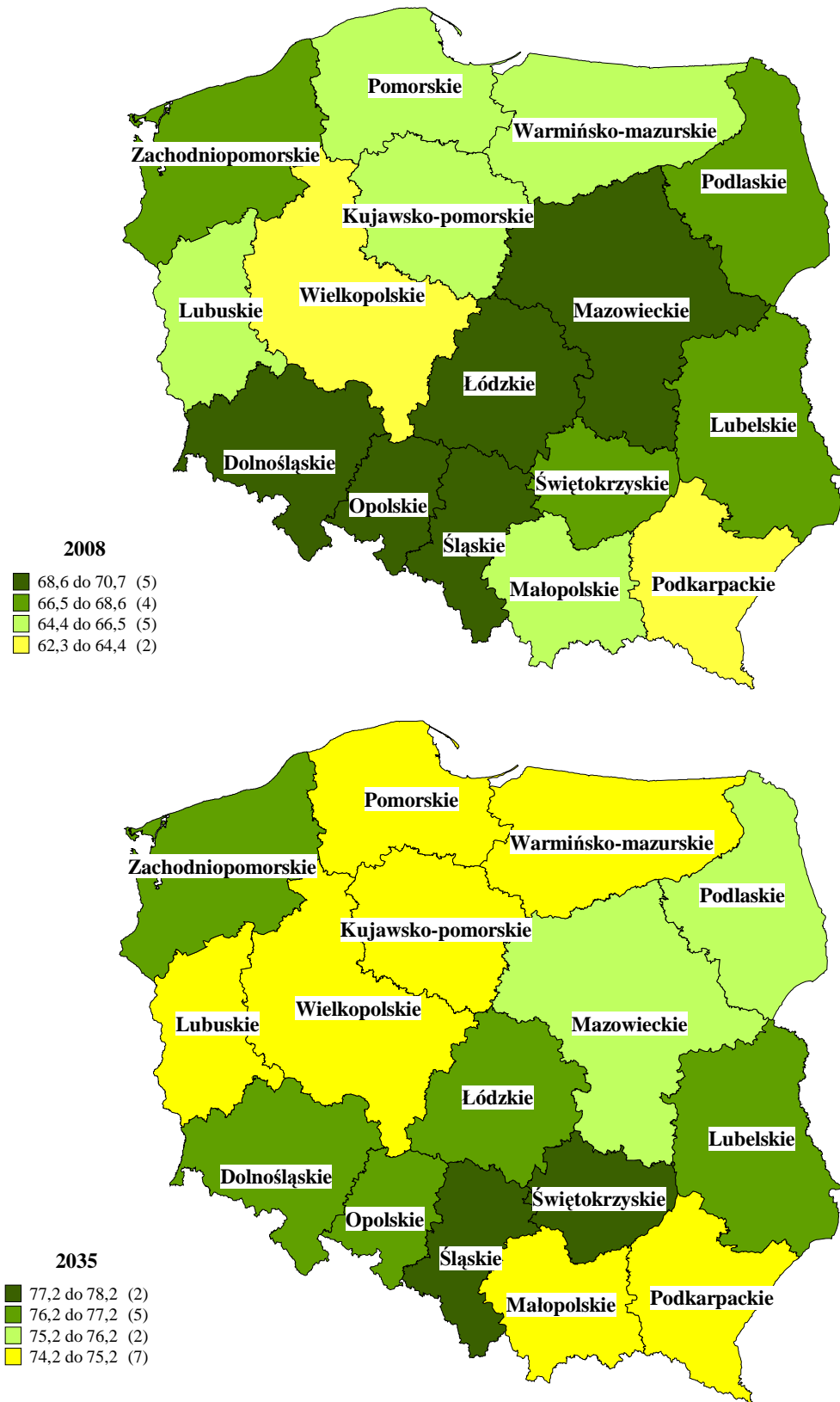
Załączniki:

1. Wyniki prognozy gospodarstw domowych dla Polski
2. Tablica_1.xls Prognoza gospodarstw domowych według liczby osób w tysiącach
3. Tablica_2.xls Prognoza gospodarstw domowych według liczby osób w odsetkach
4. Tablica_3.xls Prognoza gospodarstw domowych według liczby dzieci
5. Kartogramy

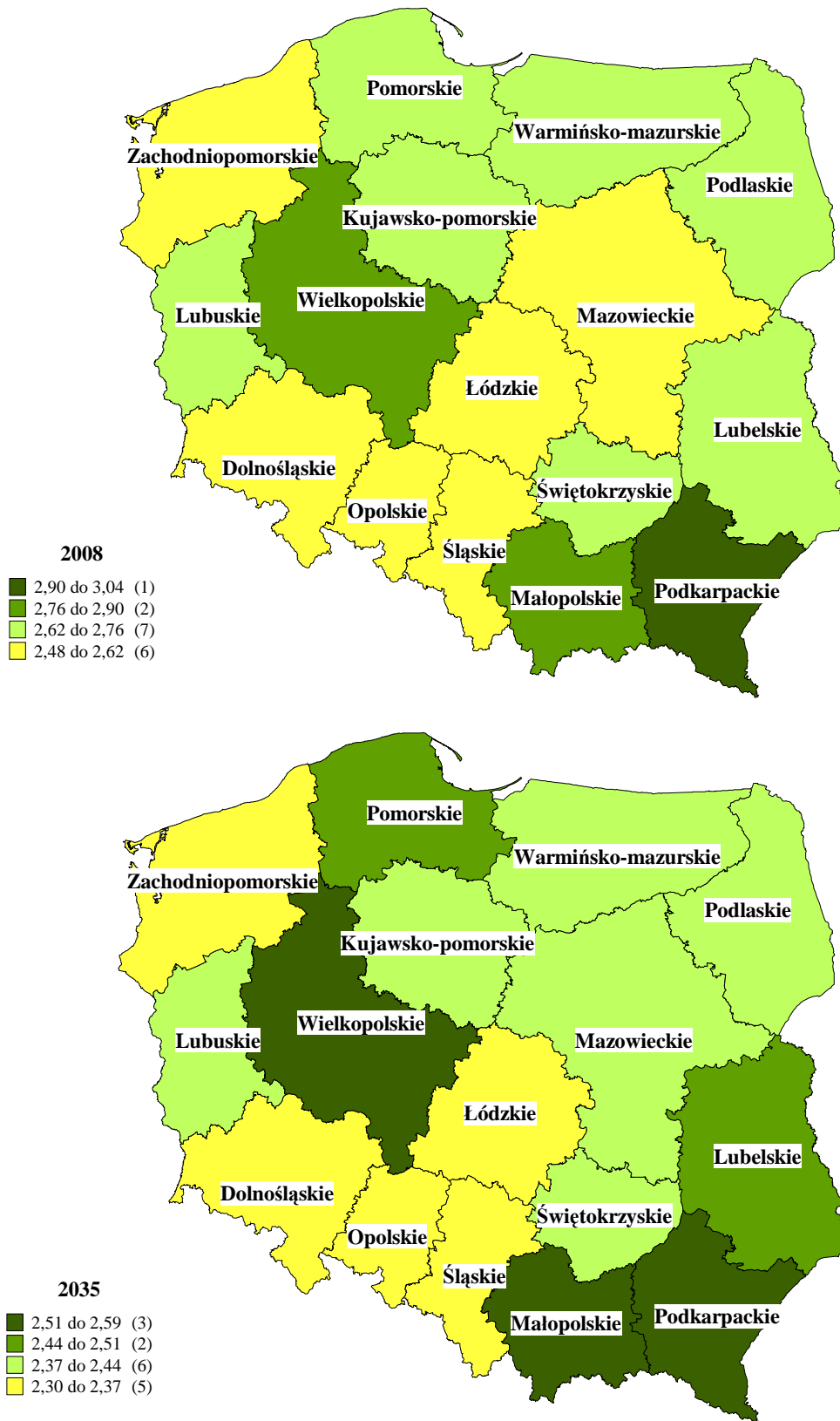
Rys. 1. Prognozowany udział gospodarstw 1-osobowych wg województw w latach 2008 i 2035 (w %)

Rys. 2. Prognozowany udział gospodarstw domowych bez dzieci wg województw w latach 2008 i 2035 (w %)

**Rys. 3. Prognozowana przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym
w województw w latach 2008 i 2035**

**Rys. 4. Prognozowana przeciętna liczba osób dorosłych w gospodarstwie domowym
wg województw w latach 2008 i 2035**

